

עד שההימור יוכח כמשתלם: ישראל לא צריכה למהר לתמוך לכורדים

30.12.2024 | נועה לזימי | written by

לצד השמחה למראה התמוטטות "ציר ההתנגדות" האיראני במהלך שנראה כמו אפקט דומינו (עזה-לבנון-סוריה), עולים כעת חששות לגבי אופי השלטון העתידי שקורם עור וגידים בדמשק. הדבר נכון בעיקר באשר לשאלת גישת המשטר החדש בסוריה כלפי ישראל, במיוחד לנוכח התבססותה של טורקיה כשחקן הדומיננטי בזירה הסורית.

הפלת אסד שירתה את אנקרה היטב וסללה עבורה את הדרך להרחבת דריסת הרגל שלה בסוריה מבלי שהייתה צריכה לכלכל את ידה יותר מדי. ניצחון המורדים אותם אימנה וחימשה למעלה מעשור מסייע לה לשפר עמדות ביחס לאינטרסים המרכזיים שלה בסוריה הכוללים בעיקר את החלשת האוטונומיות הכורדיות במדינה ואת השבתם של מיליוני פליטים סורים שנמלטו לטורקיה מאז מלחמת האזרחים ועוררו תסכול רב מבית. בתואנה של מאבק בטרור הכורדי, טורקיה יצרה דה פקטו רצועת ביטחון על הגבול הצפוני עם סוריה, הכולל אזורים כמו עפרין ואחרים. הרצועה מתפקדת כמחוז עצמאי דובר טורקית עם תשתיות אזרחיות כמו כבישים ובתי חולים.

כעת, טורקיה עושה כל שביכולתה לבסס חלופה שלטונית פרו-טורקית שתעלה בקנה אחד עם שאיפותיו הנאו-עות'מניות של ארדואן להפוך את סוריה למעוז סוני אסלאמיסטי תחת חסותה. אנקרה לא מבזבזת זמן ובניסיון להרחיב את השפעתה, כבר הצהירה על מחויבותה לסייע לסוריה בבניית "מבנה חדש" וכן על כוונותיה לחזק את קשרי המסחר, הביטחון, והאנרגיה עם דמשק. היא אף הציעה לאמן את כוחות הצבא שיתגבשו תחת השלטון החדש בראשות אל-ג'ולאני. לאחרונה הגדילה לעשות ואיימה בפלישה צבאית בצעד שנראה שנועד לאותת לאמריקאים למשוך את התמיכה שלהם מה-YPG - מיליציה כורדית-סורית המזוהה עם "מפלגת הפועלים של כורדיסטן" (PKK) שמוגדר כארגון טרור על ידי טורקיה, ארה"ב והאיחוד האירופי.

לנוכח הגישה הלוחמנית של ארדואן כלפי ישראל שהגיעה לשפל לאחר מאורעות ה-7 באוקטובר, ועמידתו לצד חמאס, הן במילים והן במעשים, בקרב חוגים מסוימים בישראל נפוצה העמדה כי נכון תעשה ירושלים אם תשיב לארדואן כגמולו על ידי סיוע לאויביו הכורדים בזירה הסורית. התומכים בעמדה זו טוענים כי מעבר להיגיון המוסרי, יש לגישה זו רציונל מעשי. חיזוק האוטונומיות הכורדיות וגורמים אחרים העוינים את המיליציות הפרו-טורקיות יחליש את השפעתם של כוחות הנתמכים על ידי טורקיה וימנע את התבססותם של אלו בגבול הסורי עם ישראל. מהלך כזה, הם טוענים, יבהיר לארדואן כי ישראל לא תבליג על ניסיונותיו של נשיא טורקיה לקדם מהלכים אנטי ישראליים בזירה האזורית והגלובלית. חשוב מכך, הוא יגרום לו להסס לפעול למימוש איום הפלישה לישראל באמצעות תמיכה בקבוצות ג'יהאדיסטיות הפועלות

באזור. בראייה זו, על ישראל להעניק סיוע צבאי לקבוצות הכורדיות המקבלות כבר גיבוי משמעותי מהאמריקאים, וכך לשפר את עמידתן בשטח ואף להרחיב את אחיזתן בצפון ומזרח סוריה.

מנגד, יש המזהירים כי הליכה בנתיב הזה עלולה להחריף את הסכסוך עם הטורקים ולסכן אינטרסים ישראליים. תמיכה בכורדים תתפרש באנקרה כמתן רוח גבית לאיום הכורדי על שלמותה הטריטוריאלית של טורקיה וכהתקדמות מדאיגה לקראת מימוש השאיפות הלאומיות של חבל הכורדים בעיראק, בסוריה ובטורקיה עצמה. חשוב להבין כי הטורקים אוחזים בראייה מונוליטית על הכורדים, משמע שתמיכה ב-YPG כמוה כתמיכה ב-PKK, אלו ואלו טרוריסטים מבחינתה. העוינות בגישה של אנקרה כלפי ישראל, חמורה ככל שהיא כעת, עלולה להחריף עוד יותר, ולא יהיה זה נכון לדחוף את ארדואן לכיוון הזה. כך למשל, טורקיה תוכל לבחור לא לאפשר את מעבר הנפט המגיע מאזרבייג'ן ומיועד לישראל דרכה ² מהלך שעד כה לא יצא לפועל למרות החרם הטורקי. מה גם שאם טורקיה תעמיק את השפעתה בסוריה, לא כל שכן אם תפצח במבצע צבאי נוסף לפירוק האוטונומיות הכורדיות בהתאם לאיום ששיגרה לאחרונה, הסיכויים של הכורדים לצאת עם ידם על העליונה נמוכים ביותר. בתרחיש כזה, מה שנראה כניצול הזדמנויות מצד ישראל עלול להתברר כהימור על הסוס הלא נכון.

על פי גישה זו, אין לנהוג באופן מכליל כלפי מנעד האתגרים מול אנקרה, ותחת זאת, יש לתת מענה ספציפי וייחודי שיהיה בהלימה עם האינטרסים הישראליים מול טורקיה בהתאם לסוגיה. חרף תקופות של מתיחות בין ישראל לטורקיה סביב הבעיה הפלסטינית, ארדואן תעדף לרוב שיקולים כלכליים על פני אידיאולוגיה אסלאמיסטית, גם אם נשאר תומך נלהב שלה. למעשה, עד להידרדרות שאפיינה את השנה האחרונה, טורקיה טיפחה קשרי מסחר הדוקים ונשקל שיתוף פעולה עם ישראל בתחומים נוספים כמו אנרגיה.

אם כן, בהינתן התנהלות נבונה המתכללת את האינטרסים החיוניים של שני הצדדים, ישראל וטורקיה עשויות להגיע להסכמות בסוריה כפי שישראל הצליחה לתאם את פעולותיה עם רוסיה לאורך העשור האחרון ולשמור על יציבות יחסית באזור. בתחזית אופטימית, יחד הן אף תוכלנה להפוך את סוריה לאזור חיץ, באופן דומה לירדן המשמשת כחיץ בין ישראל לבין עיראק (ואגב כך ³ איראן).

נדמה כי בשלב זה עוד מוקדם לקבוע את אופיו של המשטר החדש המתגבש בדמשק, את מידת הישענותו על אנקרה, וכן את עמדתו כלפי ישראל. נכון תעשה ישראל אם תימנע לעת עתה מנקיטת עמדה פומבית ו/או הענקת תמיכה חומרית גלויה לכורדים בסוריה. על אף התועלת הגלומה בביסוס נוכחות כורדית חזקה, כשחקן הבולם את התפשטות אסלאמיזם סוני קיצוני במרחב העוין את ישראל, הדבר יכול לפתוח חזית חדשה, קרובה ומסוכנת, מול הטורקים. וכך, מהלך שנועד לחזק את בטחון ישראל באמצעות התרעה אפקטיבית מול אנקרה, עלול להביא עליה בדיוק את ההסלמה שהיא חוששת ממנה, בבחינת נבואה שמגשימה את עצמה.

יש לזכור כי בעימות בין אנקרה והכורדים, יחסי הכוחות הם לטובת הראשונה אלא אם יסופק לכורדים אמצעים שוברי שוויון ☒ התפתחות שלא נראית ריאלית בעתיד הנראה לעין, לא עבור האמריקאים ולא עבור ישראל. טראמפ לא צפוי להעמיק את הנוכחות הצבאית האמריקאית בסוריה, ואם כבר, יותר סביר שיפעל לדלל את הכוחות כפי שעשה במהלך הקדנציה הראשונה שלו כנשיא. באשר לישראל, מירב הקשב והמשאבים מופנים לזירות אחרות, ובפרט איראן, עזה, ולבנון, ובשלב זה לא נראה שתוכל להרשות לעצמה להפנות יותר משאבים מאלו שמושקעים כבר היום באבטחת הגולן הסורי.

לסיכום, ככל שלא ניתן לעשות זאת באופן חשאי, כדאי לישראל להיזהר מלבחוש בקלחת הסורית ולהשהות את התמיכה בכורדים, לכל הפחות לעיתוי שבו יהיה ברור כי ההימור עליהם יוכח משתלם, זאת במידה שמאזן הכוחות יטה לטובתם. אין הדבר אמור ביחס למיעוטים אחרים בסוריה כמו הנוצרים ובעיקר הדרוזים שבשונה מהכורדים, סמוכים גאוגרפית הרבה יותר לגבול עם ישראל. בהם רצוי וניתן לתמוך מבלי שהדבר ייעשה כאצבע בעין של ארדואן תוך סכנה בהסלמת המצב לרעת ישראל.

פורסם בישראל היום, בתאריך 31.12.2024.

הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.